

utazásunk és az országban tartózkodásunk alatt, a mi méltóságunk és tekintélyünk ellen a többi hűtlennel új fejedelem választásáról tanácskozott titokban és életünkre leleselkedett; a mivel felségsértést követett el, hűtlenségi perbe fogatott és összes birtokai elvesztésére ítéltetett, melyek így ránk s a mi adományozásunk alá szállottak. Mindazon jogokat tehát, melyek az említett falvak és nemesi udvarház iránt minket illetnek, összes hozzátartozandóikkal együtt adjuk és adományozzuk az említett *Szinyei Eufrozina* asszonynak és utódainak.

Kelt Gyulafehérvárt, 1594. nov. 26-án.

Sigismundus m. p.

(p. h.)

Stephanus Josica,
cancell.

(Eredetije jelenleg Pálmay József úr adományából Szádeczky Lajos gyűjteményében.)

Ez adomány-levélnek köztörténeti érdekessége abban áll, hogy feltünteti, miként fogta fel a fejedelem és beszéli el kanczellárja ez összeesküvés történetét. Ez érdekes adomány-levélben az ő tanúságtételük szólal meg. Nyilvánvaló, hogy az adomány-levelet a közbenjáró és aláíró Jósika István fogalmazta, a ki a kanczellárságot a szintén akkor megöletett Kovaesóczy Farkas után nyerte el. Jósikának az egykorúak (főkép Szamosközi István történetíró) tanúsága szerint része volt a Kovaesóczy kanczellár megöletésében; ez adománylevelével bizonyítja, hogy része volt a gazdag prédában is. Ő maga ugyan nem sokáig élvezhette az anyósa révén szerzett jószágokat, mert 3 év múlva (1597.) ugyanesak Báthory Zsigmond által megöletett; de az ebben emlegetett birtokok, — ha nem eszünk — máig is a Jósika-család szomszédos magyar-fenesi uradalmához tartoznak.

Sz. I.

Új könyvek.

A „**Székely Congressus**“—ról, mely Csík-Tusnádon f. é. aug. 28—30-án tartatott, az Országos Magyar Gazdasági egyesület a m. k. földművelésügyi miniszter támogatásával egy vaskos kötetet adott ki. (Budapest 8-adr. 696 l.), a mely felöleli a congressus összes munkálatait, az előadók jelentéseit, a javaslatokat, határozatokat stb. Tudományos jellegű munka egy van közöttük: *Szádeczky* Lajos tanulmánya „a székelyek történelmi intézményeiről“, mely a congressus megnyitó ülésén olvastatott fel; a többi dolgozatok a gyakorlati élet terén mozognak s arra vannak hivatva, hogy kijelöljék az irányt és módokat a székelység és Székelyföld felvirágoztatására.

Ősrégészeti leletek Apahidán cz. a. *Orosz* Endre összeállította az Apahidán és környékén lévő régészeti lelethelyeket s kiadta az *Archeol. Értesítő* m. é. folyamában s különnyomatban is.

„**Geneológiai füzetek**“ indultak meg a f. évvel Kolozsvárt, családtörténeti folyóiratúl; szerkesztik és kiadják esikszentmihályi *Sándor Imre* és kadiasfalvi dr. *Török Pál*. Megjelenik minden hó 15-én; előfizetési ára egy évre 8 korona. Az első füzet tartalma: Nemek és ágak a Székelyföldön, *Sándor Imrétől*; a gelenczei Mihálec család, *Sándor Imrétől*; az „Ősfák“ rovatában olvashatók széki *gróf Teleki Ferencz* —, esikszentmártoni *Szabó József* —, makfalvi és usapaniti *Dózsa Endre* — és alessernátoni Domokos Ödön leszármazása, a kamarásságnál megkívánt 16 őssel. Az *Oklevéltár*-ban 3 jelentéktelen oklevél van, melyek közül az elsőnek majd fele ki van pontozva s a kiírt, de nagyrészt csonka szavakban botrányos elferdítések és értelmetlenségek olvashatók. Pl. Siculicæ (= Siculicalium helyett), Aproposibus (?), Csijkion (?), dicatum (= dictum h.), partumque possessionarum (= portionemque possessionarium h.), turbat (?) moli (?) partium et damnificar(e), oportun(e), provider(i), disigandus (= denegandus h.), opprensus (?), molestare (= molestare h.), damnificar(e), Sumat cionusquæ (!), defendente movis anibque debentis (= defendere modis omnibus debeatis h.) Erre igazán ráillik a példabeszéd, hogy „a ki nem tud arabusúl, ne beszéljen (annál kevésbbé írjon!) arabusúl“. Nyilvántartás, kérdések feleletek vannak még a füzetben. A *Geneológiai füzetek* minden esetre érdemes célt tűzött ki maga elé: az erdélyi ősi családok nyilvántartását. Kívánunk neki sok sikert és hosszú életet, de a szkesztésben több gondosságot.

Az Egyetem cz. a. ifjúsági szemle indult meg az év folyamán Kolozsvárt *Péterfi Tibor* szerkesztésében, igen csinos kiállításban. Tartalma nagyon változatos s kiterjed az egyetemi tudománysszakok jóformán minden ágára. Tartalma: Baráti szavak, dr. *Schilling* Lajos rectortól; az orvos jogi felelősségéről *Kiss Gézá*tól és u. arról *Charles Perrier*-től; *Pásztor* Mihály a férfi szerepéről az „Ember tragédiájában“ értekezik; *Förster* Lajos vegyész-mérnök a silicium-ról ír; *Péterfi Tibor* a szerves világ keletkezésének kérdéséről a positiv filozófiában; ifj. *Glatz Károly* Böcklin-ről ír; *Szabó Károly* Cyrano de Bergerac-ról; *Gerentsér* László az ifjúság testi neveléséről; *Farkas Imre* imádság cz. költeményt közöl; *Kiss Menyhért* Pétörke cz. elbeszélését. A gazdag tartalmú füzetet francziául írt tartalom és összefoglalás fejezi be. Kívánjuk, hogy a vállalkozók megbírják a széles keretben megindított vállalatot, a mi dicséretére válneik egyetemi ifjúságunknak.

A magyarországi kivándorlás és a külföldi magyarság cz. munkára hirtet előfizetést írja dr. *Thüring Gusztáv* egyetemi magántanár, fővárosi statisztikai hivatal aligazgatója, a magyar tudományos akadémia levelező tagja. A munka számos térképpel és grafikus melléklettel fog megjelenni f. é. május havában. Legújabb-

kori történetünknek egyik nevezetes mozzanata az a jelentékeny népmozgalom, melyet *kivándorlás* neve alatt ismerünk. Ez a mozgalom úgy demografiai, mint társadalmi és állami szempontból egyaránt fontos, ezért érthető, hogy az utolsó években tudósok és államférfiak sokat foglalkoztak vele. A kérdés jelentőségét legutóbb a törvényhozás is elismerte, a positiv eszelekvés terére lépve az ez ügyben alkotott törvényjavaslattal. De bár sokat foglalkoztak már a kivándorlás kérdésével, mégis hiányzott irodalmunkban oly munka, mely a magyarországi kivándorlás összes mozgalmairól egységes, áttekinthető képet nyújtott volna. A sajtó alatt lévő munka a kivándorlás kérdését egész terjedelmében, történeti fejlődésében úgy mint mai alakulatában, okainak s következményeinek kifejtésével dolgozza fel s ekként az ez irányban irodalmunkban felismerhető hézagot igyekszik kitölteni. A munka — mintegy 20 ívnyi terjedelemben — a *szerző kiadásában* folyó évi május havában jelenik meg s az előfizetők bérmentve kapják kézhez. Előfizetési ára 4 korona, mely összeg a szerzőhöz Budapestre I., Karátsonyi-utca 15. szám küldendő.

A könyvtári tudományok czélja és feladata Magyarországon cz. a *dr. Gyalui Farkas* érdekes és tanulságos kis füzetet adott ki (Kolozsvárt 1903, 25 l.) Hangsúlyozza, hogy a nyilvános könyvtárakat nem *hivataloknak*, hanem *tudományos és közmívelődési intézményeknek* tekinti s óhajtja. Nem *bürokráciát*, de minél több *szabadságot* a könyvtár használatában, a legmeszebb menő előékenységet a közönségnek! "Általános visszapillantást vet a könyvtár-tudomány fejlődésére a külföldön és hazánkban. Szól a könyvtárak építéséről, berendezéséről; a könyvtári tudományok feladatáról. Mindezek aktuális érdekűek. Kimutatja, hogy a bibliografia bizonyosságot tesz arról, hogy ez államban a magyar faj az, mely a culturában, irodalomban s művészetben évszázadok óta magasan fölötte áll más, itt élő fajokon. A könyvtártant az egyetemeken rendes tantárgynak óhajtja. Kívánatosnak tartja, hogy a mint minden városban és községben szükséges az iskola, posta: úgy kell oda nyilvános könyvtár is. Általában *dr. Gyalui Farkas* (a ki a kolozsvári egyetemen a könyvtártan magántanára) sok egészséges eszmét pendít meg és fejteget kis füzetében.

Ásatások a római forumon cz. a értekezett *dr. Finály Gábor* a bp. philologiai társaságban Budapesten s felolvasását kiadta különyomatban is. 1898. óta szünet nélkül dolgoznak a római forumon, s az ásatások nagybecsű leleteket hoztak napfényre, melyeket Finály Gábor ismertet s térkép-melléklettel is igyekszik szemléltetővé tenni.

Pór Antal: A négy Miklós cz. a történelmi tanulmányt írt és adott ki a „Századok“-ban s különyomatban is, mely a Nagy Lajos uralkodása alatt élt és szerepelt négy kiváló államférfiúról

szól. Ezek: *Geleffia Miklós* a Zsámbokiak nemzetségéből, 1342—1356-ig nádor, *Vásári Miklós* 1350—1358-ig esztergomi érsek, Tóth Lőrincz fia *Kont Miklós* 1351—1356-ig *erdélyi vajda*, imméntül 1367-ig nádor és (Garan)-*Keszei Miklós* 1350-től fogva zágrábi püspök alkanczellár, 1356. óta kalocsai, 1358—1367-ig esztergomi érsek és főkanczellár. Főleg Vásári Miklós esztergomi érsekkel foglalkozik részletesen, kit a 4 közül legnagyobbnak tart. Az Anjoukor nagyérdemű történetbúvára érdekes munkát végez, midőn Nagy Lajos dicső korának államférfiait egyenként is megismerteti s emléküket felújítja.

Olcso könyvtár. E hasznos, kulturális vállalatból négy újabb füzet jelent meg (1261—1268. szám), melyek közül háromban *Arany János* népszerűsítésének nagy jelentőségű folytatását látjuk. Nagy baj volt mindeddig, hogy legjelesebb klasszikusaink munkái nem igen terjedhettek el a társadalom szélesebb rétegeiben, mivel a drága „összes művek“ árát nem minden erszény bírta meg. Ezen a bajon segít most az „*Olcso könyvtár*“, midőn lassanként füzetekben, csekély áron hozza forgalomba *Arany János* munkáit, megkezdvén a sorozatot a nagy költő époszaival és költői beszélyeivel, melyek közül az eddigi füzetekben már megjelentek: *Murány ostroma*, (1186—1188. sz.) *Buda halála*, (1221—1224. sz.) *Nagyidai czigányok*, (1265—7. sz.) *Katalin, Keveháza, Szent László füve*, (mind a három az 1263/4. füzetben) *Első lopás és Jóka ördöge* (mind a kettő az 1268. számban). A többiek rövid időközökben fogják követni az elsőket, igaz öröme a magyar irodalom és kultúra minden barátjának. — Külön kell megemlítenünk a most megjelent füzetek közül az 1261/2. számot, melyben *Tolsztoj* Leónak, a jasznaja-polyánai remetének hét legjobb elbeszélését fordította le *Füredy F. Gusztáv*. — Az „*Olcso könyvtár*“ egy-egy számának ára 20 fillér, s minden hazai könyvkereskedésben kapható.

Pályázat-hirdetés

a Kovács Sámuel pályadíjra.

Az *Erdélyi Múzeumegylet* Kovács Sámuel deési ev. ref. lelkész, mint a „Szolnok-Doboka“ cz. újság volt szerkesztője, végrendeleti hagyatékából 2000 koronát örökölvén pályadíjalapúl a magyar történelemből írandó balladák jutalmazására: a megállapított és felsőbb helyen is megerősített alapító-levél értelmében pályázatot hirdet a magyar történelemből vett tárgyú ballada — vagy azzal rokon, kisebb magyar történelmi költői elbeszélés — írására.

A pályaművek idegen kézzel írva, a szerző nevét tartalmazó jelíges levéllel, 1903. május 1-jéig az Erdélyi Múzeumegylet titkári hivatalába (Kolozsvár, Majális-u. 31.) küldendők.